

suchasnist': vyklyky hlobalizatsiyi. – Ch. II (yurydychni, pedahohichni, politychni nauky): Mizhnarodna konferentsiya, m. Kyiv, 25 travnya 2013 r. – K. : Tsentr naukovykh publikatsiy, 2013. – S. 131-135.

8. Dokash O. Ukrayins'ki Narodni Zbory 1939 r. yak polityko-pravovyy instrument lehytmizatsiyi vkhodzhennya Zakhidnoyi Ukrayiny do skladu URSS: normatyvno-protsedurni aspekty / O. Dokash // Istoryko-politychni problemy suchasnoho svitu: Zbirnyk naukovykh statey. – Chernivtsi: Chernivets'kyy natsional'nyy universytet, 2013. – T. 25 – 26. – S. 37-41.

9. Ihrushko A. Yu. Politychna sotsializatsiya yak politychnyy protses [Elektronnyy resurs] / A. Yu. Ihrushko. – Rezhym dostupu: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Staptp_/2012_54/files/ST5412_11.pdf [Data zvernennya: 20.10.2013 r.].

10. Iskhakova N. H. Politychna sotsializatsiya yak skladova demokratyzatsiyi suchasnoho suspil'stva: avtoref. dys... kand. polit. nauk: spets. 23.00.02 «Politychni instytuty ta protsesy» / N. H. Iskhakova ; Kyiv. nats. un-t im. T. Shevchenka. – K., 1999. – 19 s.

11. Kovalyuk V. R. Do pytannya pro sklykannya Narodnykh Zboriv Zakhidnoyi Ukrayiny / R. V. Kovalyuk // Aktual'ni problemy suspil'no-politychnoho i dukhovnoho rozvytku v Ukrayini. Visnyk L'vivs'koho universytetu. Seriya suspil'ni nauky. – Vyp. 30. – L'viv : Svit, 1992. – S. 75-81.

12. Kucherepa M. M. Volyn' : 1939–1941 rr. / M. Kucherepa, V. Visyn. – Luts'k : Volyns'ka oblasna drukarnya, 2005. – 486 s.

13. Krushel'nytskyu A. V. Vossoedynenye Zapadnoy Ukrainy s Sovet'skoy Ukrainoy: Sentyabr'-noyabr' 1939 h. / A. V. Krushel'nytskyu, Y. M. Nechaev // Sovet'skye arkhivy. – 1979. - № 3. – S. 23-28.

14. Lytvyn M. Stalin i Zakhidna Ukrayina. 1939–1941 rr. / M. Lytvyn, K. Naumenko. – K., 2010. – 80 s.

15. Myhun D. 17 sentyabrya v ystoryi strany: k voprosu o vossoedynenyy Zapadnoy Belarusy y BSSR v 1939 hodu [Elektronnyy resurs] / D. Myhun. – Rezhym dostupu: http://beldumka.belta.by/isfiles/000167_974625.pdf [Data zvernennya: 15.05.2013 r.]

16. Postanova Viys'kovoyi Rady Ukrayins'koho Frontu // Vil'na Ukrayina. Orhan Politychnoho Upravlinnya Ukrayins'koho Frontu. – L'viv. – 1939. – № 10 (5 zhovtnya). – S. 1.

17. Pravova ideolohiya i pravo Ukrayiny na etapi stanovlennya totalitarnoho rezhymu (1929-1941) / Vidp. red.: O.M. Myronenko, I.B. Usenko. – K.: Instytut derzhavy i prava im. V.M. Korets'koho NAN Ukrayiny, 2001. - 320 s.

18. Pro den' vyboriv // Vil'na Ukrayina. Orhan Politychnoho Upravlinnya Ukrayins'koho Frontu. – L'viv, 1939. – № 12 (6 zhovtnya). – S. 3.

19. Terlets'ka I. V. Suchasnyy istoriohrafichnyy dyskurs stalinizmu yak formy totalitaryzmu : monohrafiya / I. V. Terlets'ka. – K. : KNTEU, 2009. – 162 s.

20. Frolov M. O. Politychna systema ta nomenklatura elita radyans'koyi Ukrayiny 1920-kh – 1930-rr.: osoblyvosti ta mekhanizmy formuvannya i funktsionuvannya : monohrafiya / M.O. Frolov. – Zaporizhzhya : KPU, 2011. – 828 s.

Рецензент Гулай В.В., д.політ.н., професор, в.о. завідувача кафедри міжнародної інформації НУ «Львівська політехніка»

1.03.2014

УДК 327

Лілея Лілія

НАЦІОНАЛЬНІ ІНТЕРЕСИ: СУТНІСТЬ ТА ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ

У статті розглядається еволюція поглядів класиків політичної думки на явище національного інтересу. Сказано, що саме національні інтереси слугують орієнтиром у зовнішній політиці та партнерських відносинах між державами. Систематизуються підходи американських, європейських, російських та українських учених до визначення сутності національних інтересів. Розглядаються кілька підходів до визначення сутності національних інтересів: реалістичний, ідеалістичний та суб'єктивний. Висвітлено авторське бачення поняття національного інтересу. Зазначено, що національні інтереси є фундаментальною категорією національної безпеки держави та ключовим поняттям у міжнародних відносинах. Однією з основних проблем наукового обґрунтування концепцій національних інтересів є співвідношення національних інтересів і моралі. Зазначено, що національні інтереси повинні розглядатися окремо від філософської категорії моралі. Зауважено, що навіть з розвитком інформаційного суспільства збереження та реалізація національних інтересів не втрачають своєї актуальності.

Ключові слова: держава, зовнішня політика, національний інтерес, державний інтерес, геополітика, реалізм.

Литвин Лилия

НАЦИОНАЛЬНЫЕ ИНТЕРЕСЫ: СУЩНОСТЬ И ОСНОВНЫЕ ПОДХОДЫ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ

В статье рассматривается эволюция взглядов классиков политической мысли на явление национального интереса. Сказано, что именно национальные интересы служат ориентиром во внешней политике и партнерских отношениях между государствами. Систематизируются подходы американских, европейских, российских и украинских ученых к определению сущности национальных интересов. Рассматриваются несколько подходов к определению сущности национальных интересов: реалистический, идеалистический и субъективный. Освещено авторское видение понятия национального интереса. Отмечено, что национальные интересы являются фундаментальной категорией национальной безопасности государства и ключевым понятием в международных отношениях. Одна из основных проблем научного обоснования концепций национальных интересов – соотношение национальных интересов и морали. Отмечено, что национальные интересы должны рассматриваться отдельно от философской категории морали. Обозначено, что даже с развитием информационного общества сохранение и реализация национальных интересов не теряют своей актуальности.

Ключевые слова: государство, внешняя политика, национальный интерес, государственный интерес, геополитика, реалізм.

Litwin lily

NATIONAL INTERESTS: NATURE AND MAIN APPROACHES TO

The article considers the evolution of classical political thought on the phenomenon of national interest. It is said that it serves the national interests of the benchmark foreign policy and partnership between states. Systematized approaches of American, European, Russian and Ukrainian scientists to determine the nature of national interests. There are several approaches to determining the nature of national interests: realistic, idealistic and subjective. There is author's vision of the concept of national interest. It is indicated that the national interest is a fundamental category of national security and a key concept in international relations. One of the main problems of a scientific study of concepts of national interests is the ratio of national interests and morality. Indicated that national interests should be considered separately from the philosophical category of morality. Noted that even with the development of the information society and the preservation of the implementation of national interest does not lose its relevance.

Keywords: government, foreign policy, national interest, public interest, geopolitics, realism.

Постановка проблеми та актуальність дослідження. Сучасна геополітика вимагає від держав мистецтва поєднання суверенітету й незалежності та глобалізаційного виміру міжнародних відносин, активної дипломатичної діяльності, консенсусу. Активний розвиток інформаційних технологій ставить під загрозу концепції національної безпеки держав. Тут визначальну роль відіграє таке явище як національні інтереси. Саме національні інтереси слугують орієнтиром у зовнішній політиці та партнерських відносинах між державами. Для забезпечення реалізації національних інтересів необхідно чітко розуміти їх сутність та значення для розвитку держави. В цьому й полягає актуальність даної теми дослідження.

Метою роботи є визначити сутність та проаналізувати основні підходи до визначення національних інтересів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичну базу дослідження становлять класичні теорії Н. Макіавелі, Ж. Бодена; фундаментальні праці іноземних учених Г. Моргентау, Н. Спайкмена, Дж. Розенау, Р. Арона. Українські дослідники розглядають питання національних інтересів у руслі геополітики, національної безпеки, зовнішньої політики. Так, українська дослідниця М. Шульга розглядає національні інтереси в контексті змінних силових співвідношень. Т. Запорожець аналізує основні національні інтереси України в розрізі національної безпеки держави. Д. Дубов розглядає сучасні підходи до формування національних інтересів в умовах становлення інформаційного суспільства. М. Юрій співвідносить національні інтереси та мораль.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Але остаточно не надано універсального визначення поняття національних інтересів, залишається актуальним питання сутності національних інтересів у сучасному світі та систематизації підходів до їх визначення.

Основний матеріал дослідження. Автором терміну «державний інтерес» був видатний італійський учений Н. Макіавелі, який виправдовував намагання держави діяти поза законом, якщо це відповідає «вищим державним інтересам». Державні інтереси Н. Макіавелі ставить вище релігійних норм. Але при цьому всі особисті інтереси правителів та «державні службовці» повинні підпорядковувати інтересам державним [3, с. 123]. Інший відомий французький мислитель Ж. Боден також ставить державні інтереси вище релігійних і особистих. Основну роль у забезпеченні миру й державних інтересів Ж. Боден надає монарху, який має сильну політичну волю та вплив на всіх підданих. За думкою Ж. Бодена, тільки централізована монархічна влада має здатність захищати та реалізовувати державні інтереси [2, с. 487 – 495]. Поняття «національні інтереси» першими ввели в політичну науку американські вчені Р. Нібур та Ч. Бірду. В 1935 р. даний термін був уперше включений в Оксфордську енциклопедію соціальних наук. Увага до даного поняття зростає після Другої світової війни.

У наукових школах існують два підходи до тлумачення національного інтересу: реалістичний та ідеалістичний. Також в американській політології існує суб'єктивний підхід, за яким національні інтереси та зовнішня політика визначаються суб'єктивними інтересами політичних діячів.

Фундаментом розвитку теорій національних інтересів є роботи німецького вченого Г. Моргентхау, який є представником реалістичного підходу. За Г. Моргентхау, національний інтерес – це універсальний закон зовнішньої політики держав, тому моральною є лише та політика, яка слідує вимогам національного інтересу, як закон всесвітнього тяжіння – універсальним законом природи. Моральною є лише політика, яка слідує вимогам національного інтересу [9]. Національний інтерес він розглядає як основну категорію політичного реалізму, і саме з інтересу виводить сутність та цілі політики. «Але тип інтересу, що визначає політичні дії в конкретний історичний період, залежить від політичного й культурного контексту, в межах якого формується зовнішня політика» [9, с. 320].

Г. Моргентхау зазначає, що основним критерієм правильності зовнішньої політики є захист державою національних інтересів. І дані інтереси він розглядає крізь призму політичної влади – влада та інтерес нерозривні явища, й саме в цьому виражається специфіка політичної та зовнішньополітичної сфер. Міжнародні відносини, за Г. Моргентхау, – це постійна боротьба за владу. Прийняття зовнішньополітичних рішень на основі національного інтересу охоплює два етапи. По-перше, встановлення ієрархічного порядку пріоритетів серед можливих цілей зовнішньої політики; по-друге, аналіз наявних ресурсів для досягнення кожної із зазначених цілей у світлі їх важливості для національного інтересу держави.

Г. Моргентхау ретельно класифікував національні інтереси. Так, у структурному відношенні були виділені постійні, основні, інтереси, до яких належать:

- І інтереси національної безпеки – захист території, населення й державних інститутів від зовнішньої небезпеки;

- національні економічні інтереси – розвиток зовнішньої торгівлі й ріст інвестицій, захист інтересів приватного капіталу за кордоном;

- інтереси підтримки світового порядку – взаємини із союзниками, вибір зовнішньополітичного курсу.

Поряд з постійними розрізняються «минуці»: «інтереси виживання»; «життєві інтереси» й «важливі інтереси». Третя група – «периферійних», або дрібних, інтересів (проблеми локального характеру). Для реалізації національних інтересів, за думкою Г. Моргентхау, необхідний адекватний рівень дипломатії. Також невід'ємним елементом національного інтересу Г. Моргентхау вважає національну ідентичність [9].

Інший представник реалізму Дж. Кеннан обґрунтовує теорію про відносність морального критерію. Моральні принципи різних режимів можуть бути абсолютно протилежними, і тому неприйнятними один для одного, тому єдиним критерієм, на основі якого може існувати міжнародна система, є критерій «національного інтересу».

Ідеалістичний підхід представляє В. Вільсон, який вважає, що під час прийняття рішень політичні діячі мають виходити не з політичних, а з моральних принципів. Він наголошує, що визначення зовнішньої політики в термінах національного інтересу є дуже небезпечним. Фактично, існують дві зовнішні політики: заснована на національному інтересі та базована на моралі. Дія на основі національного інтересу є аморальною. Політика, яка ґрунтується на національних інтересах, не враховує громадської думки країни, оскільки не враховує моральних установок і цінностей, які люди виражають під час соціологічних опитувань [Цит.: 7].

Спроба синтезу підходів була здійснена у 30-х роках ХХ столітті Р. Нібуром: будь-яка політика іманентно-аморальна, оскільки її ядром є національний інтерес, піклування про який є значно сильнішим, ніж визнання цього нацією, а тому потребує певної противаги, яка б не дозволила перетворити стосунки між державами на «війну всіх проти всіх» – універсальних моральних принципів, національної системи цінностей і релігії. Поведінка держав має як ґрунтуватися на національному інтересі, так і враховувати універсальні моральні принципи. Таке протиріччя вчений пояснює тим, що люди і держави не можуть захищати свої інтереси без постійних заяв про те, що вони роблять це, підпорядковуючись деякій загальній системі цінностей [Цит.: 7].

Американський геополітик Н. Спайкмен розглядав національні інтереси як критерій геополітичної могутності – чим могутніша держава, тим важливіше її національні інтереси. За Н. Спайкменом, держава має або вступати у геостратегічний союз з іншою державою (державами), якщо результат оцінки її геополітичних можливостей низький, втрачаючи при цьому частково чи повністю суверенітет та поступаючись національними інтересами, або визначає свої пріоритети і стратегічні позиції самостійно, якщо вона має високий сумарний результат своїх геополітичних можливостей [Цит.: 5].

Системний аналіз сутності категорії національного інтересу дозволяє визначити, що вона є досить абстрактною і суб'єктивною, оскільки її параметри визначаються картиною світу і ціннісною системою, яка притаманна даному суспільству і державі. Так, Дж. Розенау стверджував, що визначення національного інтересу ніколи не може бути нічим іншим, як системою висновків, які виходять з аналітичної і ціннісної бази політики [Цит.: 5].

Французький дослідник Р. Арон мав схожі погляди на сутність національних інтересів. Він вважав, що не можна однозначно визначити національний інтерес, оскільки «розмаїття конкретних цілей-завдань і кінцевих цілей-завдань не дало б нам змоги сформулювати раціональне визначення національного інтересу навіть у тому випадку, якби він не містив у самому собі неоднозначності, яку можна ототожнити з неоднозначністю колективного інтересу в економічній науці» [Цит.: 4, с. 67]. Тобто інтерес є поняттям занадто загальним і неоднозначним, він відіграє радше ідеологічну та пропагандистську роль у суспільстві, але користуватись ним операційно практично неможливо. Тому діяльність держав у міжнародному середовищі пов'язана не з занадто абстрактними та нечіткими інтересами, а з цілями, які Р. Арон зводить до вираженої у загальній формі тріади «безпека — могутність — слава». В спрощеній формі йдеться про прагнення держав розширити простір, збільшити кількість підвладних їм людей, поширити ідеологію та цінності, які є для них визначальними. У зовнішній політиці держави політичні особи керуються цими цілями, але в певних конкретних акціях величезну роль відіграють їхні особисті мотиви, які традиційно виправдовуються національними інтересами. Специфічність погляду Р. Арона на сутність національного інтересу не означає, однак, що його підхід принципово заперечує погляди американської школи теорії міжнародних відносин [Цит.: 4].

Цікавими є підходи до визначення національних інтересів і російських учених. Так, російський дослідник В. Трухачов головною складовою національного інтересу називає імператив виживання держави та його розвитку на всіх рівнях з урахуванням міжнародної ситуації. За його думкою, національні інтереси є елементом національної безпеки. Він ставить питання: що буде з національними інтересами, враховуючи тенденцію до розмиття національно-державного інтересу при умовах глобалізації та інтернаціоналізації? В. Трухачов зазначає, що визначення національних інтересів окремої держави детермінує обов'язкове врахування інтересів не тільки інших держав, а й усієї світової спільноти. Він дає таке визначення національному інтересу: це сукупність причинно обумовлених потреб і невід'ємних цінностей історично складеної, об'єднаної соціокультурними зв'язками й організованої в державу спільноти, реалізація та захист яких об'єктивно необхідні для майбутнього існування й розвитку останньої й можливі в повній мірі лише завдяки усвідомленим спільним зусиллям її представників. Завдяки цьому визначенню дослідник називає п'ять характеристик, які розкривають сутність національних інтересів: системність, причинна обумовленість, усвідомленість, інтегративність і конкретно-історичність [6].

Інший російський дослідник М. Баранов визначає національні інтереси як сукупність збалансованих інтересів особистості, суспільства й держави в економічній, внутрішньополітичній, соціальній, міжнародній, інформаційній, військовій, прикордонній, екологічній та інших сферах. Вони носять довгостроковий характер і визначають основні цілі, стратегічні й тактичні завдання

внутрішньої та зовнішньої політики держави. Національні інтереси забезпечуються інститутами державної влади та громадськими організаціями на основі діючого законодавства [1].

Українська дослідниця М. Шульга вважає, що національні інтереси в геополітиці дорівнюють державним інтересам, оскільки головним актором на міжнародній арені визнається передусім держава. Доволі вживаним на сьогодні є й поняття геополітичних інтересів, під якими розуміють ті національні інтереси, які безпосередньо пов'язані з геополітичними позиціями держави чи прагненнями подолати їх природні недоліки. Геополітичні позиції держави, в свою чергу, розглядаються як сукупність природних та економіко-географічних умов у широкому сенсі слова – конфігурація кордонів, клімат, чисельність і розміщення населення, рівень економічного розвитку, розміри території та її проникність для управління, – що первісно детермінують положення ("вихідні позиції") країни в системі міжнародних відносин.

Надалі дослідниця зазначає, що національні інтереси – сукупність життєвоважливих інтересів особистості, суспільства і держави, які виражають потребу країни в прогресивному розвитку [7].

Інший дослідник, М. Юрій, стверджує, що національний інтерес є загальним фундаментальним поняттям міжнародної політики. В найширшому плані інтереси включають широке коло інтелектуальних, історичних, моральних цінностей. Без врахування культурно-історичних традицій і національних цінностей розуміння міжнародної політики буде неповне. В науковій літературі суспільний інтерес подається як усвідомлення потреби суб'єкта або соціальної спільноти, що випливає з умов їх існування та діяльності. В той же час, інтерес – це відношення потреб до умов їх реалізації. Відповідно, національний інтерес є усвідомлення та відображення в діяльності його лідерів корінних потреб держави [8].

Юрій М. Ф. розглядає національні інтереси крізь призму змінних силових співвідношень, бо в сучасній світовій політиці в більшості випадків найбільш гострим є не питання про фізичне виживання, а питання про співучасть і взаємодію. Транснаціональні суб'єкти можуть виступати не тільки в ролі обмежувачів при здійсненні національних інтересів, але й впливати на те, яким чином такі інтереси визначаються в політиці держав. І знову дослідник стикається з проблемою співвідношення національних інтересів і моралі: сила держави й сьогодні є важливішим засобом забезпечення національних інтересів і досягнення зовнішньополітичних цілей. Але, реалізуючи свої власні інтереси, держави обов'язково втягуються в моральні конфлікти, оскільки здійснення інтересів і цілей засобами сили постійно входить у протиріччя з певними моральними нормами, з універсальними ідеалами [8].

Висновки. Отже, під національними інтересами доцільно розуміти потреби й цінності держави, що мають реалізовуватися на міжнародній арені, та метою яких є не тільки повноцінний розвиток держави, а й формування державної могутності. Національні інтереси є фундаментальною категорією національної безпеки держави та ключовим поняттям у міжнародних відносинах. Існує кілька підходів до визначення сутності національних інтересів: реалістичний, ідеалістичний та суб'єктивний. Однією з основних проблем наукового обґрунтування концепцій національних інтересів є співвідношення національних інтересів і моралі. Вважаємо, що національні інтереси повинні розглядатися окремо від філософської категорії моралі.

Доцільно зауважити, що навіть з розвитком інформаційного суспільства збереження та реалізація національних інтересів не втрачають своєї актуальності, а повинні трансформуватися й модернізуватися разом із державами. Це може бути самостійною ланкою подальших досліджень. Також в перспективі подальших досліджень – аналіз національних інтересів України з точки зору зміни зовнішньої політики української держави, формулювання нових концепцій національних інтересів тощо.

Література

1. Баранов Н. А. Политические отношения и политический процесс в современной России. Национальные интересы России [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://society.polbu.ru/baranov_politics/ch153_i.html
2. История политических и правовых учений: [Учебник для ВУЗов] / Под общ. ред. В. С. Нерсесянца. – Изд. 2-е. – М. : НОРМА–ИНФРА, 1998. – 736 с.
3. Макиавелли Н. Государь / Макиавелли Н. – М. : ЭКСМО-ПРЕСС ; Х. : Фолио, 1998. – 656 с.

4. Мальський М. З. Теорія міжнародних відносин: [Підручник] / Мальський М. З., Мацях М. М. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2007. – 461 с.
5. Пантелейчук І. В. Національний інтерес як механізм формування геополітичного іміджу / Пантелейчук І. В. // Державне управління: удосконалення та розвиток [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=389>
6. Трухачєв В. В. Национальные интересы: сущность, структура, политические механизмы формирования / Трухачєв В. В. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://cprsob.ru/load/16-1-0-41>
7. Шульга М. А. Російський дискурс геополітики / Шульга М. А. – К. : ПАРАПАН, 2006. – 524 с.
8. Юрій М. Ф. Політологія: [Підручник] / Юрій М. Ф. – К. : Дакор, 2006. – 325 с.
9. Morgenthau Hans J. In Defense of the National Interest / Hans J. Morgenthau. – University Press Of America, 1982. – 306 p.

1. Baranov N. A. Poly`ty`chesky`e otnosheny`ya y` poly`ty`chesky`j process v sovremennoj Rossy`y`. Nacy`onal`nye y`nteresy Rossy`y` [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://society.polbu.ru/baranov_politics/ch153_i.html

2. Y`story`ya poly`ty`chesky`x y` pravovy`x ucheny`j: [Uchebny`k dlya VUZov] / Pod obshh. red. V. S. Nersesyancza. – Y`zd. 2-e. – М. : NORMA–Y`NFRA, 1998. – 736 s.

3. Maky`avelly` N. Gosudar` / Maky`avelly` N. – М. : ЭКСМО-PRESS ; X. : Foly`o, 1998. – 656 s.

4. Mal`s`ky`j M. Z. Teoriya mizhnarodny`x vidnosy`n: [Pidruchny`k] / Mal`s`ky`j M. Z., Macyax M. M. – 3-tye vy`d., pererob. i dop. – К. : Znannya, 2007. – 461 s.

5. Pantelejchuk I. V. Nacional`ny`j interes yak mexanizm formuvannya geopolity`chnogo imidzhu / Pantelejchuk I. V. // Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvy`tok [Elektronny`j resurs]. – Режим доступа: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=389>

6. Truxachëv V. V. Nacy`onal`nye y`nteresy: sushhnost`, struktura, poly`ty`chesky`e mexanu`zmy formu`rovany`ya / Truxachëv V. V. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://cprsob.ru/load/16-1-0-41>

7. Shul`ga M. A. Rosijs`ky`j dy`skurs geopolity`ky` / Shul`ga M. A. – К. : PARAPAN, 2006. – 524 s.

8. Yuriy M. F. Politologiya: [Pidruchny`k] / Yuriy M. F. – К. : Dakor, 2006. – 325 s.

9. Morgenthau Hans J. In Defense of the National Interest / Hans J. Morgenthau. – University Press Of America, 1982. – 306 p.

Рецензент Новакова О.В., д.політ.н., професор кафедри політології та міжнародних відносин Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.

19.02.2014

УДК 321.02:055.2

Музиченко Ганна, Довиденко Олександра

РОЛЬ ЖІНОК В ГАРМОНІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ КРАЇН ЄС-28 ТА ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ

Розглянуто гендерні аспекти гармонізації політичного процесу на прикладі країн пострадянського простору та країн ЄС-28. Проаналізовано ступінь представництва жінок в парламентах кожної з груп країн, встановлено ступінь впливу політичних чинників (тип виборчої системи та структура парламенту) на ступінь представництва жінок в депутатському корпусі вищих виборних органів влади. Встановлено, що в країнах ЄС-28 зазначені політичні чинники несуттєво впливають на частку представництва жінок в парламентах, хоча за пропорційної системи виборів такий показник є найвищим по групі. В країнах пострадянського простору загальний показник представництва жінок в парламентах є значно нижчим, ніж в ЄС, а найбільше представництво забезпечує мажоритарна система виборів. Спільним для обох груп визнано негативний вплив змішаної системи виборів на загальне представництво жінок в вищих виборних органах влади.

Ключові слова: політичний процес, гармонізація, гендерна рівновага, парламент, тип виборчої системи, бікамералізм.